

Monitor de Bibliotheek op school

Landelijke analyse voortgezet onderwijs

Monitor de Bibliotheek op school vo sterk gegroeid

In 2014 is een pilot gehouden voor de Monitor de Bibliotheek *op school* – vmbo met 16 scholen, waaraan 101 docenten en 1550 leerlingen meededen. In de metingen daarna is dit aantal sterk gestegen. In 2016 deden 64 scholen, 674 docenten en 10.968 leerlingen mee aan de monitor. Niet alleen het volume, ook de spreiding over leerjaren en leerwegen is sinds 2014 sterk gegroeid. In deze landelijke analyse zijn de data van leerlingen, docenten en leesconsulenten/bibliotheekmedewerkers nader beschouwd, ook in relatie tot elkaar.

Docenten en leerlingen positiever over mediatheek/schoolbibliotheek

In vergelijking met 2015 zijn zowel leerlingen als docenten nu op veel punten positiever over de mediatheek/schoolbibliotheek. Leerlingen zeggen bijvoorbeeld beter geholpen te worden bij het zoeken naar leuke boeken en informatie. Ook docenten zijn positiever over de ondersteuning.

Jongere leerlingen en meisjes vinden lezen leuker

Vmbo leerlingen uit leerjaar 1 lezen vaker en vinden het leuker om te lezen dan leerlingen uit hogere leerjaren. Leerlingen gaan in hogere leerjaren steeds minder voor hun plezier lezen en gaan ook minder naar de openbare bibliotheek. Leerlingen in het eerste jaar lezen het liefst stripboeken, maar dit neemt sterk af in de jaren daarna. In de hogere leerjaren worden leesboeken iets vaker gelezen. De meeste tips voor leuke boeken krijgen leerlingen van hun ouders, vrienden en de docent Nederlands. De openbare bibliotheek is in alle leerjaren van het vmbo een van de belangrijkste bronnen van leesboeken. Het leesplezier is bij leerlingen in de gemengde en theoretische leerweg hoger dan in de beroepsgerichte leerwegen. Verschillen in leesfrequentie zijn minder groot. Meisjes vinden lezen veel leuker dan jongens, lezen iets meer en gaan vaker naar de openbare bibliotheek. Jongens lezen voornamelijk stripboeken, meisjes vooral romans en tijdschriften.

Duidelijke verbanden tussen beleid school en activiteiten docenten

Op ruim drie kwart van de deelnemende scholen voeren medewerkers van de openbare bibliotheek activiteiten uit. Ruim twee derde van de deelnemende scholen heeft een taalcoördinator, twee derde heeft een eigen mediatheek/schoolbibliotheek, ongeveer de helft van de scholen kent vakoverstijgend taalbeleid en een achtste heeft een mediaplan. Op scholen waar mediathecarissen activiteiten leesbevordering met docenten uitvoeren, introduceren docenten vaker een vakgerelateerde (jeugd)roman in de klas, verwijzen docenten leerlingen vaker naar de schoolbibliotheek en de openbare bibliotheek en gaan leerlingen ook vaker naar de schoolbibliotheek. Op scholen waar medewerkers van de openbare bibliotheek activiteiten leesbevordering uitvoeren met leerlingen, gaan leerlingen vaker naar de openbare bibliotheek.

Colofon

Auteurs

DESAN Research Solutions: Annemarie Tienstra en Jannes Hartkamp

Met medewerking van

Kunst van Lezen: Adriaan Langendonk

In opdracht van

KB Koninklijke Bibliotheek
Nationale bibliotheek van Nederland

Lezen
STICHTING LEZEN

Deze publicatie is mogelijk gemaakt door de samenwerking van Stichting Lezen en de Koninklijke Bibliotheek binnen het leesbevorderingsprogramma Kunst van Lezen.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande toestemming van de auteurs en opdrachtgevers worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt.

Voorwoord

Sinds 2014 wordt namens Kunst van Lezen de Monitor de Bibliotheek op School (MdBos) in het voortgezet onderwijs uitgevoerd. Deze monitor wordt, in opdracht van Kunst van Lezen (samenwerkingsverband tussen Stichting Lezen en de Koninklijke Bibliotheek) inhoudelijk samengesteld door onderwijsbureau Sardes en technisch uitgevoerd door onderzoeksbureau DESAN Research Solutions. Via een online rapportageportal en pdf's kunnen scholen via bibliotheken landelijke en schoolspecifieke resultaten inzien. Dit biedt hun de mogelijkheid om actief aan de slag te gaan met leesbevordering en informatievaardigheden.

Dit rapport richt zich op een landelijke analyse en is door DESAN uitgevoerd. Vergelijking in deelname tussen de metingen, verschillen tussen groepen leerlingen en verbanden tussen data van leesconsulenten en docenten worden in deze rapportage besproken.

Amsterdam, juni 2017

Annemarie Tienstra
Jannes Hartkamp
DESAN Research Solution

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
1.1	Achtergrond	7
1.2	Methode en respons	7
1.3	Verdeling van leerlingen naar leerjaar, leerweg en sector per meting	8
1.4	Leeswijzer	10
	Afronding	10
2	Vergelijking van de metingen.....	13
2.1	Ontwikkeling leerlingen: leesplezier, leesfrequentie en soort boeken	13
2.2	Ontwikkeling leerlingen: bronnen voor boeken en lezen	14
2.3	Ontwikkeling docenten: achtergrond, leesbevordering en mediatheek.....	16
3	Verschillen tussen groepen leerlingen	19
3.1	Leerjaar	19
3.2	Leerwegen.....	23
3.3	Geslacht	25
4	Leesconsulenten en docenten	29
4.1	Leesconsulenten/bibliotheekmedewerkers.....	29
4.2	Docenten.....	30
5	Verbanden	33
5.1	Verband tussen leesconsulent/bibliotheekmedewerker en docenten	33
5.2	Verband tussen leesconsulent en leerlingen	34

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Sinds 2012 wordt de Monitor de Bibliotheek *op school* - basisonderwijs uitgevoerd. In 2014 is daar de Monitor voor het voortgezet onderwijs bijgekomen. In 2014 was de deelname aan deze monitor nog beperkt tot 16 scholen. In 2015 deden al 42 scholen mee. En in 2016 is dit aantal verder gestegen naar 64 scholen. De deelnemende scholen krijgen door middel van rapportages (digitaal en in pdf) inzicht in hun eigen resultaten, waarbij de landelijke resultaten als referentie worden getoond. Doordat de deelname nu een groter volume heeft bereikt, kunnen op landelijk niveau bepaalde analyses worden gedaan, bijvoorbeeld naar verschillen tussen leerjaren en verbanden tussen de activiteiten van docenten en bibliotheekmedewerkers en de antwoorden van de leerlingen.

1.2 Methode en respons

De data waarop deze landelijke analyse is gebaseerd, zijn afkomstig uit de drie metingen die DESAN Research Solutions namens Kunst van Lezen in het kader van de Monitor de Bibliotheek *op school* (MdBos) heeft uitgevoerd. De data wordt verkregen via online vragenlijsten die door drie doelgroepen (leerlingen, docenten en bibliotheekmedewerkers) worden ingevuld.

De monitorcoördinatoren van bibliotheken geven in de portal van de MdBos VO op welke scholen meedoen aan de monitor. Zij geven aan wie de leesconsulent/bibliotheekmedewerker op de school is en nodigen deze uit om 1) een vragenlijst in te vullen en 2) aan te geven welke docenten gaan deelnemen aan het onderzoek bij de betreffende school. De leesconsulenten/bibliotheekmedewerkers en de docenten ontvangen een uitnodiging met een link naar de voor hen bestemde vragenlijst. Vervolgens ontvangt de leerlingcoördinator een link naar de vragenlijst voor de leerlingen. De leerlingcoördinator zorgt er vervolgens voor dat (zo veel mogelijk) leerlingen uit de gekozen leerjaren de vragenlijst invullen.

Bij de pilot in 2014 is een beperkt aantal bibliotheken en scholen uitgenodigd voor deelname. Sinds 2015 is er een open aanmelding. Van de 42 scholen die in 2015 meededen, deden 33 in 2016 weer mee. Het aantal deelnemende leerlingen en docenten is bijna verdubbeld ten opzichte van 2015 (Tabel 1).

Tabel 1 Aantal deelnemers MdBos per meting, 2014 - 2016

	2014	2015	2016
Deelnemende scholen	16	42	64
Leerlingen	1550	6332	10968
Docenten	101	363	674
Bibliotheekmedewerkers	13	36	47

De toetsing van de representativiteit van de deelnemende scholen (geven de respondenten in de Monitor samen een goed beeld van alle scholen, leerkrachten en leerlingen?) ligt buiten het kader van deze analyse.

1.3 Verdeling van leerlingen naar leerjaar, leerweg en sector per meting

Aan alle drie metingen in 2014, 2015 en 2016 hebben ongeveer even veel jongens als meisjes meegedaan (Tabel 2).

Tabel 2 Verdeling van leerlingen naar provincie per meting

	2014	2015	2016
jongen	52%	51%	51%
meisje	48%	49%	49%
n (totaal)	1550	6332	10968

Bij de pilot in 2014 zat 85 procent in leerjaar 1 of 2, in 2016 is dit 75 procent. Hoewel de deelname in de hogere leerjaren is gestegen van 15 procent (2014) naar 25 procent (2016), zijn leerjaar 3 en 4 nog steeds sterk ondervertegenwoordigd (Tabel 3).

Tabel 3 Verdeling van leerlingen naar leerjaar per meting

	2014	2015	2016
Leerjaar 1	54%	48%	43%
Leerjaar 2	31%	27%	32%
Leerjaar 3	9%	18%	17%
Leerjaar 4	6%	7%	7%
Leerjaar 5	-	0%	0%
n (totaal)	1550	6332	10968

De spreiding naar leerweg in 2016 is vergelijkbaar met 2015, al is het aandeel vmbo-tl nu iets groter (Tabel 4).

Tabel 4 Verdeling van leerlingen naar leerweg per meting

	2014	2015	2016
praktijkonderwijs	4%	3%	3%
vmbo-bb	32%	16%	16%
vmbo-kb	37%	26%	27%
vmbo-gl	6%	11%	9%
vmbo-tl/mavo	19%	36%	40%
anders (bv. havo)	1%	8%	5%
n (totaal)	1550	6332	10968

De verhouding tussen de vier sectoren in het vmbo in 2016 is vergelijkbaar met 2015, al is het percentage leerlingen uit de sector zorg en welzijn iets gedaald (Tabel 5).

Tabel 5 Verdeling van leerlingen naar sector per meting¹

	2014	2015	2016
Zorg en welzijn	3%	8%	5%
Techniek	2%	5%	5%
Economie	5%	6%	6%
Landbouw	1%	1%	1%
(nog) geen sector gekozen	4%	6%	7%
Zit in leerjaar 1 of 2	86%	75%	75%
n (totaal)	1550	6332	10968

Bij de pilot in 2014 was de deelname nog beperkt to zes provincies en zat de helft van de deelnemende leerlingen in Gelderland op school. In 2015 en 2016 is de regionale spreiding veel groter. Bij vergelijking van 2015 en 2016 valt vooral de sterke daling van deelname in Overijssel op (Tabel 6).

¹ In 2016 is deze vraag alleen gesteld aan leerlingen uit leerjaar 3 of hoger.

Tabel 6 Verdeling van leerlingen naar provincie per meting

	2014	2015	2016
Drenthe		4%	7%
Flevoland		7%	5%
Friesland		3%	4%
Gelderland	48%	19%	18%
Groningen	8%	4%	7%
Limburg			2%
Noord-Brabant		18%	23%
Noord-Holland		16%	13%
Overijssel	11%	8%	1%
Utrecht	17%	9%	5%
Zeeland	5%	1%	0%
Zuid-Holland	12%	12%	12%
n (totaal)	1550	6332	10968

1.4 Leeswijzer

In dit rapport worden data van leerlingen, docenten en leesconsulenten/ bibliotheekmedewerkers geanalyseerd. In de volgende hoofdstukken worden alleen leerlingen uit leerjaar 1 tot en met 4 van het vmbo, exclusief praktijkonderwijs meegenomen.² Hoofdstuk 2 geeft een overzicht van de ontwikkelingen in resultaten tussen 2015 en 2016 voor docenten en leerlingen (voor bibliotheekmedewerkers is geen vergelijking gemaakt omdat het aantal respondenten hier betrekkelijk klein is). In Hoofdstuk 3 worden voor 2016 vergelijkingen tussen groepen leerlingen gemaakt op basis van kenmerken zoals leerjaar, geslacht, leerweg en sector. Hoofdstuk 4 gaat in op verbanden tussen de gegevens van de bibliotheekmedewerkers enerzijds en de docenten en leerlingen anderzijds.

Aan het begin van elk hoofdstuk worden de resultaten van de analyses kort samengevat.

Afronding

De cijfers in dit rapport zijn ongewogen. Alle percentages zijn afgerond tot hele getallen. Dientengevolge is de som van de percentages niet altijd exact 100. Tenzij anders vermeld, zijn respondenten die een bepaalde vraag niet hebben beantwoord ('weet niet/geen antwoord') niet meegenomen in de percentering.

Significantie

² Praktijkonderwijs (3% van de respondenten bij leerlingen) wordt buiten beschouwing gelaten vanwege het bijzondere karakter en de afwijkende opbouw in leerjaren. Opleidingen anders dan vmbo en praktijkonderwijs (5% van de respondenten bij leerlingen) worden buiten beschouwing gelaten om de doelgroep van de rapportage duidelijk af te bakenen.

In het rapport genoemde verschillen (tussen metingen of tussen groepen binnen een meting) zijn significant³, tenzij anders wordt vermeld. Significant betekent dat een verschil waarschijnlijk niet toevallig is, oftewel dat een verschil niet wordt veroorzaakt door de toevallige marges ('betrouwbaarheidsintervallen') in elke uitkomst bij een onderzoek onder een steekproef.

---

³ $p < .05$: de waarschijnlijkheid dat een gevonden verschil toevallig is, is kleiner dan 5 procent.

2 Vergelijking van de metingen

Tussen 2015 en 2016 is zowel het leesplezier als de leesfrequentie bij leerlingen iets gedaald en is de populariteit van tijdschriften iets afgenomen. De mening van leerlingen en docenten over de schoolbibliotheek / mediatheek is op veel punten positiever geworden ten opzichte van 2015.

2.1 Ontwikkeling leerlingen: leesplezier, leesfrequentie en soort boeken

Hieronder wordt een vergelijking gemaakt tussen de metingen in 2015 en 2016⁴. Alle cijfers hebben uitsluitend betrekking op de data van 2016 over leerjaar 1 tot en met 4 van het vmbo, exclusief praktijkonderwijs. Zowel het leesplezier als de leesfrequentie bij leerlingen is iets gedaald ten opzichte van 2015. Het percentage dat het best of erg leuk vindt om een boek te lezen daalde van 39,9 naar 37,4 procent. Het percentage leerlingen dat minimaal één keer per week thuis voor hun plezier een boek leest daalde van 30,4 naar 28,9 procent (Tabel 7).⁵

Tabel 7 Leesplezier en leesfrequentie

	2015	2016
<i>Leesplezier</i>		
Vervelend / niet zo leuk om een boek te lezen	60%	63%
Best leuk / erg leuk om een boek te lezen	40%	37%
<i>Leesfrequentie</i>		
Leest nooit in vrije tijd voor het plezier een boek	33%	35%
Leest minimaal één keer per week in vrije tijd voor het plezier een boek	30%	29%

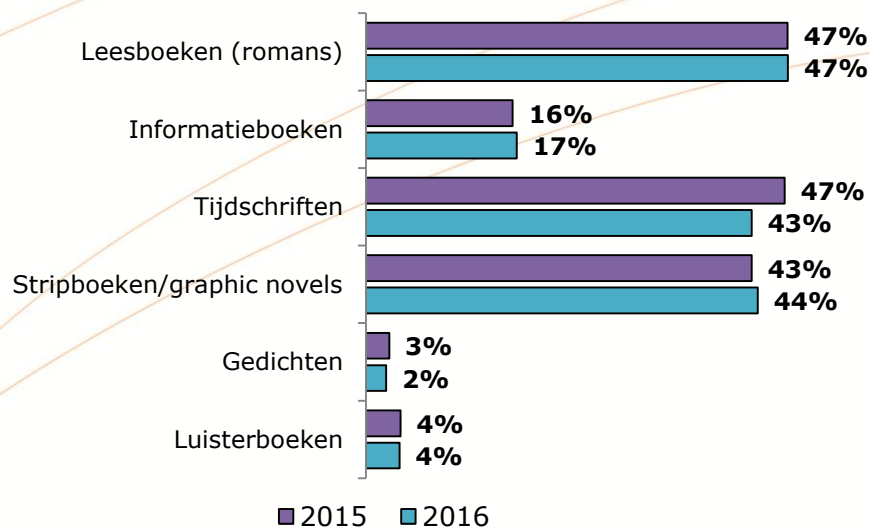
Bij de onderwerpen waarover leerlingen graag lezen (niet in een grafiek weergegeven), wordt 'spanning en avontuur' het meest genoemd (50%), gevolgd door 'humor/comedy' (43%), 'oorlog' (36%) en 'films' (36%). Tussen 2015 en 2016 is een lichte daling in populariteit te zien van 'humor/comedy' (van 46% naar 43%). Afgezien hiervan zijn er weinig ontwikkelingen te zien.

In het soort boeken dat leerlingen het liefst lezen is weinig ontwikkeling zichtbaar. De populariteit van tijdschriften is afgenomen ten opzichte van 2015 (Grafiek 1).

⁴ Met de pilot over 2014 worden geen vergelijkingen gemaakt vanwege de beperkte deelname en grote verschillen in achtergrondkenmerken ten opzichte van de latere metingen.

⁵ Uitgesplitst naar leerjaar is er in leerjaar 1 sprake van een duidelijke afname van leesplezier en leesfrequentie, in leerjaar 2 van een kleine toename en in leerjaar 3 en 4 geen noemenswaardige ontwikkeling. Een verklaring voor de tegenstrijdige ontwikkelingen in leerjaar 1 en 2 is niet gevonden.

Grafiek 1 Leesplezier en leesfrequentie per leerjaar (vmbo)

2.2 Ontwikkeling leerlingen: bronnen voor boeken en lezen

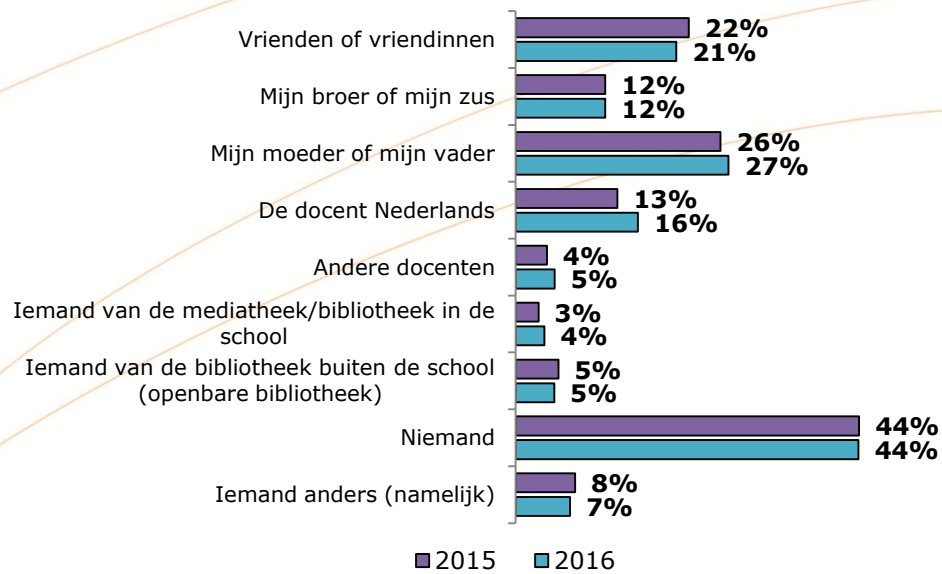
Leerlingen vinden leesboeken vooral thuis of bij de openbare bibliotheek. Het percentage leerlingen dat boeken van thuis leest is iets toegenomen (van 37% naar 40%), terwijl het percentage dat leent bij de openbare bibliotheek iets is gedaald (van 42% naar 39%) (Tabel 8).

Tabel 8 'Hoe kom je aan leesboeken?'

	2015	2016
Lees boeken die we thuis hebben	37%	40%
Leen bij openbare bibliotheek	42%	39%
Leen bij mediatheek/bibliotheek school	25%	26%
Koop boeken	24%	24%
Krijg boeken cadeau	22%	21%
Leen boeken van familie/vrienden/bekenden	16%	16%
Download e-books	9%	8%
Bestel boeken op de computer die bij de bibliotheek of een boekenafhaalpunt worden bezorgd	.	2%
Bestel boeken op de computer die thuis worden bezorgd	5%	.
Bestel boeken op de computer die op school worden bezorgd	1%	1%
Ergens anders vandaan	13%	13%
n	5590	10018

Van de docent Nederlands krijgen leerlingen vaker tips voor leuke leesboeken (16%) dan in 2015 (13%). Verder zijn er weinig verschillen te zien tussen 2015 en 2016 (Grafiek 2).

Grafiek 2 'Wie geeft jou tips voor leuke boeken?'

Leerlingen die het leuk vinden om een boek te lezen en dat vaak voor hun plezier doen, noemen alle 'tipgevers' veel vaker dan leerlingen die minder graag en minder vaak lezen. 'Niemand' wordt door leerlingen die nooit lezen dan ook veel vaker genoemd (60%) dan door leerlingen die elke dag lezen (30%).⁶ De laatste groep vindt kennelijk zonder tips van anderen zelf voldoende leuke leesboeken.

De mening over de mediatheek is op de meeste voorgelegde punten nu iets positiever dan in 2015 (Tabel 9).

Tabel 9 Mening over mediatheek/schoolbibliotheek

	2015	2016
Aantrekkelijke ruimte	58%	61%
Vaak genoeg open	75%	78%
Voldoende leesboeken	78%	81%
Voldoende informatieboeken	76%	79%
De leesboeken spreken mij aan	46%	46%
De informatieboeken spreken mij aan	44%	41%
Makkelijk boeken vinden die ik zoek	64%	63%
Voldoende computers beschikbaar	70%	67%
Computers zijn up to date	63%	64%
Media-/bibliothecaris helpt mij goed bij het zoeken naar leuke boeken	61%	66%
Media-/bibliothecaris helpt mij goed bij het zoeken naar informatie	63%	66%
n	2716	5219

⁶ Anders bekeken: de groep die zegt van niemand tips te krijgen voor leuke boeken, bestaat voor bijna de helft (48%) uit leerlingen die nooit voor hun plezier een boek lezen.

Leerlingen zijn vooral positiever over het helpen bij het zoeken naar leuke boeken door de mediathecaris. Daarnaast zeggen leerlingen vaker dat er voldoende informatieboeken en leesboeken aanwezig zijn, dat de mediatheek vaak genoeg open is en dat de mediathecaris helpt bij het zoeken naar informatie. In vergelijking met 2015 geven leerlingen iets minder vaak aan dat er voldoende computers beschikbaar zijn en dat de informatieboeken hun aanspreken, al is de laatste verandering niet significant.⁷

2.3 Ontwikkeling docenten: achtergrond, leesbevordering en mediatheek

Docenten die deelnemen aan de monitor geven vaak les in het vak Nederlands. In 2016 is bijna de helft docent Nederlands (48%), dit is iets minder dan in 2015 (54%), zie Tabel 10.

Tabel 10 'Welk vak of welke vakken geeft u?'

	2015	2016
Nederlands	54%	48%
Een andere taal dan Nederlands	15%	14%
Geschiedenis/Maatschappijleer/Economie/Aardrijkskunde	17%	18%
Wiskunde	10%	13%
Natuurkunde/Scheikunde/Biologie	7%	10%
Lichamelijke opvoeding	6%	7%
Een praktijkvak	8%	7%
Een creatief vak	4%	5%
Anders	21%	17%
n	362	673

Het aantal docenten dat leerlingen verwijst naar de mediatheek (indien aanwezig) is gedaald ten opzichte van 2015 (van 70% naar 63%).⁸ Andere significante ontwikkelingen in activiteiten van docenten zijn er niet (Tabel 11).

Tabel 11 Activiteiten docenten

(% minstens eens per maand)	2015	2016
voorlezen aan een klas	39%	41%
roman introduceren in de klas	31%	28%
informatieboek introduceren in de klas	22%	24%
gebruik boekencollectie	35%	32%
verwijzen naar openbare bibliotheek	51%	48%

⁷ Met uitzondering van de items over de openingstijden en de computers, is er een duidelijk verband tussen de mening van de leerlingen en de vraag (aan de leesconsulent) of er mediathecarissen op school zijn (zie 5.2). In 2016 was dat volgens de leesconsulenten voor 55 procent van de scholen met een schoolbibliotheek het geval (n=31), in 2015 voor 82 procent (n=22). Dit zou de positieve ontwikkeling in de mening van de leerlingen dus voor een deel kunnen verklaren.

⁸ Docenten Nederlands verwijzen vaker naar de mediatheek dan andere docenten. De daling hangt dan ook deels samen met het lagere percentage docenten Nederlands in de Monitor in 2016. Onder docenten Nederlands daalde het percentage dat minstens eens per maand naar de mediatheek verwijst minder sterk, van 88% naar 85% (zie ook Paragraaf 4.2).

verwijzen naar mediatheek	70%	63%
n	363	673

Ongeveer twee derde van de docenten geeft aan dat de school beschikt over een schoolbibliotheek (2015: 63%, 2016: 67%). De mening van de docenten is op veel punten duidelijk positiever geworden (aantrekkelijke ruimte, vaak genoeg open, goede ondersteuning voor docent en leerlingen). Alleen de aantrekkelijkheid van het gebruik van de mediatheek voor de docent werd dit jaar significant negatiever beoordeeld ten opzichte van vorig jaar⁹ (Tabel 12).

Tabel 12 Mening docenten over mediatheek/schoolbibliotheek

	2015	2016
Gebruik van de mediatheek/schoolbibliotheek is voor mij als docent aantrekkelijk	74%	64%
Aantrekkelijke ruimte	70%	80%
Vaak genoeg open	58%	73%
Voldoende romans	72%	80%
Voldoende informatieboeken	62%	65%
De romans zijn geschikt voor mijn leerlingen	87%	92%
De informatieboeken zijn geschikt voor mijn leerlingen	83%	86%
Voldoende computers beschikbaar	54%	55%
Als docent krijg ik goede ondersteuning in de mediatheek/schoolbibliotheek	76%	85%
Computers zijn up to date	72%	75%
Mijn leerlingen krijgen goede ondersteuning bij het zoeken naar leuke boeken	76%	84%
n	229	450

⁹ Docenten Nederlands vinden het gebruik vaker aantrekkelijk (83%) dan andere docenten en in deze groep is er geen verandering. De hierboven genoemde positieve ontwikkelingen gelden wel ook voor docenten Nederlands.

3 Verschillen tussen groepen leerlingen

Leerlingen uit leerjaar 1 lezen veruit het meest en vinden het ook leuker om te lezen dan leerlingen uit hogere leerjaren. Leerlingen gaan in hogere leerjaren steeds minder naar de openbare bibliotheek. In het vierde leerjaar neemt het bezoek aan de mediatheek/bibliotheek van de school weer iets toe. Leerlingen uit alle leerjaren van het vmbo halen hun leesboeken vooral uit de openbare bibliotheek of thuis. Stripboeken worden het meest gelezen in het eerste leerjaar, leesboeken in de hogere leerjaren. De meeste tips voor leuke boeken krijgen leerlingen van ouders, vrienden en de docent Nederlands.

Het leesplezier bij leerlingen in de gemengde en theoretische leerweg is duidelijk hoger dan in de beroepsgerichte leerwegen, maar de leesfrequentie verschilt opvallend genoeg weinig tussen de leerwegen. Leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg komen minder vaak aan boeken via de openbare bibliotheek of thuis dan andere leerlingen.

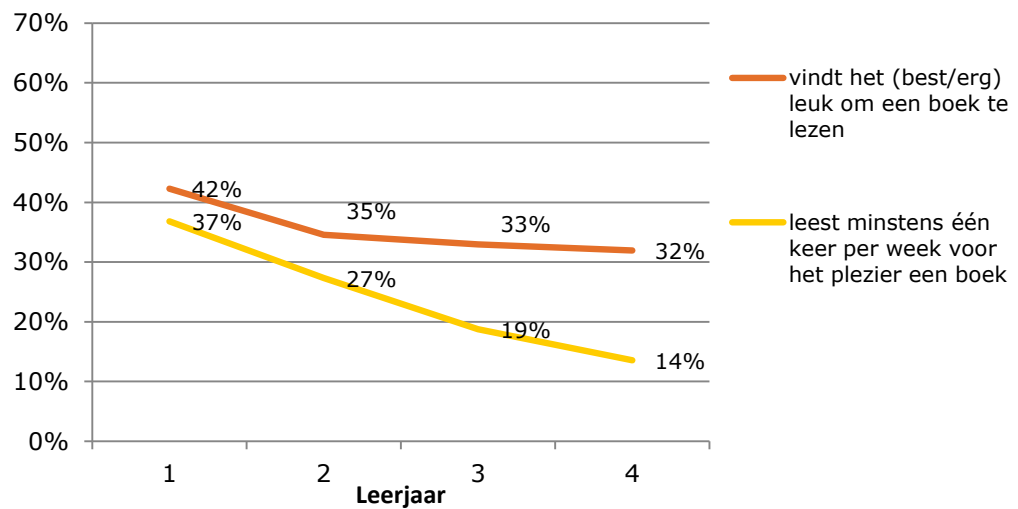
Meisjes lezen meer en gaan vaker naar de openbare bibliotheek dan jongens, maar jongens en meisjes gaan ongeveer even vaak naar de schoolbibliotheek. Jongens lezen meer stripboeken en informatieboeken, meisjes veel meer romans en tijdschriften. Vooral van vrienden en vriendinnen krijgen meisjes vaker tips.

3.1 Leerjaar

Het leesplezier is in het vmbo duidelijk het hoogst in leerjaar 1, waar 42 procent van de leerlingen het 'best leuk' of 'erg leuk' vindt om een boek te lezen. Terwijl ruim één derde van de eerstejaars minstens één keer per week in de vrije tijd voor het plezier een boek leest (37%), is dit onder de vierdejaars nog maar 14 procent (Grafiek 3).¹⁰

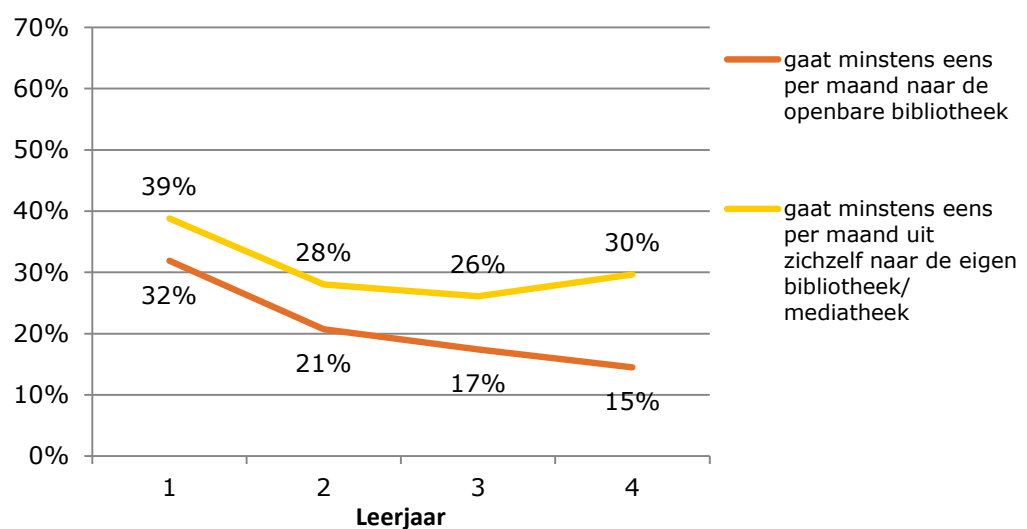
¹⁰ Alle cijfers in dit hoofdstuk hebben uitsluitend betrekking op de data van 2016 over leerjaar 1 tot en met 4 van het vmbo, exclusief praktijkonderwijs.

Grafiek 3 Leesplezier en leesfrequentie per leerjaar (vmbo)

Ook het bezoek aan de openbare bibliotheek neemt sterk af in hogere leerjaren van het vmbo. Terwijl bijna een derde van de eerstejaars (32%) minstens één keer per maand de openbare bibliotheek bezoekt, is dit onder de vierdejaars nog maar 15 procent. Wanneer er een schoolbibliotheek aanwezig is, bezoekt ruim een derde van de eerstejaars deze minstens een keer per maand (39%). Dit percentage daalt tot aan leerjaar 3 (26%), maar neemt in leerjaar 4 (30%) weer iets toe (Grafiek 4).

Grafiek 4 Bibliotheekbezoek per leerjaar (vmbo)¹¹

Het merendeel van de leerlingen is van mening dat er voldoende leesboeken aanwezig zijn in de mediatheek (81%). Deze stelling wordt daarmee het best beoordeeld. Leerlingen zijn het minst positief over de aantrekkelijkheid van de

¹¹ De percentages voor bezoek aan de eigen bibliotheek/mediatheek van de school zijn alleen binnen de groep leerlingen (in totaal 63%) die deze zeggen te hebben.

informatieboeken; minder dan de helft geeft aan dat de informatieboeken hun aanspreken (41%). Over de meeste punten zijn eerstejaars leerlingen iets positiever dan leerlingen uit hogere leerjaren. De trend van minder tevreden leerlingen in hogere leerjaren is het sterkst bij de stellingen dat de mediathecaris/bibliotheecaris goed helpt bij het zoeken naar informatie, dat de mediatheek vaak genoeg open is en dat de computers up to date zijn (Tabel 13).

Tabel 13 Mening over mediatheek/schoolbibliotheek per leerjaar (vmbo)

	1	2	3	4	TOT
Aantrekkelijke ruimte	62%	59%	63%	59%	61%
Vaak genoeg open	82%	79%	70%	64%	78%
Voldoende leesboeken	82%	81%	78%	79%	81%
Voldoende informatieboeken	82%	78%	77%	72%	79%
Leesboeken spreken mij aan	50%	41%	44%	42%	46%
Informatieboeken spreken mij aan	45%	38%	37%	37%	41%
Makkelijk boeken vinden die ik zoek	66%	60%	64%	58%	63%
Voldoende computers beschikbaar	72%	67%	57%	56%	67%
Computers zijn up to date	70%	62%	59%	52%	64%
Media-/bibliotheecaris helpt mij goed bij het zoeken naar leuke boeken	70%	64%	64%	54%	66%
Media-/bibliotheecaris helpt mij goed bij het zoeken naar informatie	71%	63%	62%	53%	66%
n	2297	1747	818	357	5219

Leerlingen komen voornamelijk aan leesboeken doordat zij deze thuis hebben (40%). Ook halen zij vaak hun boeken bij de openbare bibliotheek (39%). Leerlingen in lagere leerjaren noemen de meeste bronnen vaker dan leerlingen in hogere leerjaren, met uitzondering van e-books, de mediatheek in school en familie/vrienden/bekenden (Tabel 14).

Tabel 14 'Hoe kom je aan leesboeken?' per leerjaar (vmbo)

	1	2	3	4	TOT
Lees boeken die we thuis hebben	44%	38%	37%	34%	40%
Leen bij de openbare bibliotheek	44%	34%	36%	36%	39%
Leen bij mediatheek/bibliotheek school	27%	24%	26%	28%	26%
Koop boeken	27%	23%	21%	17%	24%
Krijg boeken cadeau	25%	20%	18%	16%	21%
Leen van familie/vrienden/bekenden	16%	15%	18%	20%	16%
Download e-books	8%	9%	8%	11%	8%
Bestel boeken op de computer die bij de bibliotheek/boekenafhaalpunt worden bezorgd	3%	2%	2%	2%	2%
Bestel boeken op de computer die op school worden bezorgd	1%	1%	1%	2%	1%
Ergens anders vandaan ¹²	10%	16%	15%	15%	13%
n	4356	3201	1676	785	10018

¹² 'Ergens anders' is bijvoorbeeld: lezen via een app zoals Wattpad, tijdschriftabonnementen, helemaal geen boeken lezen.

Romans, stripboeken en tijdschriften worden (in de vrije tijd, voor het plezier) veruit het meest gelezen. Stripboeken worden in de hogere leerjaren steeds minder gelezen, terwijl leesboeken over het algemeen juist meer gelezen worden. Vierdejaars leerlingen zeggen iets minder sporadisch luisterboeken te 'lezen' dan anderen. Overige verschillen tussen de leerjaren zijn niet significant (Tabel 15).

Tabel 15 'Welk soort boeken lees je?' per leerjaar (vmbo)

	1	2	3	4	TOT
Leesboeken (romans)	46%	45%	51%	52%	47%
Stripboeken/graphic novels	50%	43%	35%	29%	44%
Tijdschriften	42%	43%	44%	43%	43%
Informatieboeken	17%	16%	16%	20%	17%
Luisterboeken	4%	3%	3%	5%	4%
Gedichten	2%	2%	2%	2%	2%
n	4323	3165	1651	767	9906

Bijna alle tipgevers worden door eerstejaars vaker genoemd dan door leerlingen uit hogere leerjaren. Alleen de docent Nederlands wordt in leerjaar 4 een stuk vaker genoemd (Tabel 16).

Tabel 16 'Wie geeft jou tips voor leuke boeken?' per leerjaar (vmbo)

	1	2	3	4	TOT
Mijn moeder of mijn vader	30%	24%	25%	26%	27%
Vrienden of vriendinnen	23%	18%	19%	19%	21%
De docent Nederlands	16%	14%	15%	24%	16%
Mijn broer of mijn zus	13%	10%	10%	11%	12%
Andere docenten	6%	4%	4%	6%	5%
Iemand van de bibliotheek buiten de school (openbare bibliotheek)	7%	4%	3%	3%	5%
Iemand van de mediatheek/bibliotheek in de school	4%	4%	3%	3%	4%
Iemand anders	9%	6%	5%	5%	7%
Niemand	40%	48%	47%	45%	44%
n	4360	3221	1687	794	10062

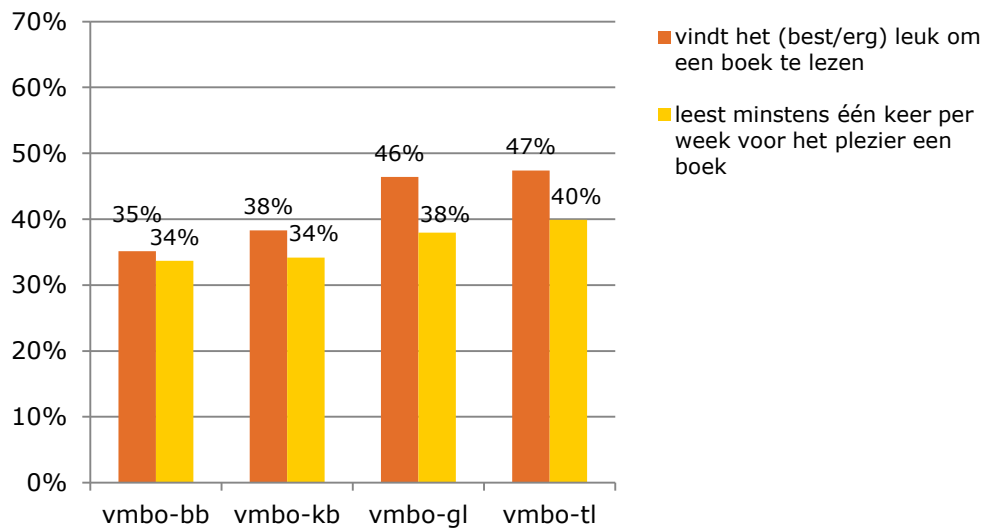
Van de leerlingen in leerjaar 1 zegt 48 procent dat hun vader of moeder soms of vaak met hen over boeken praat. In de hogere leerjaren neemt dit steeds meer af tot 33 procent in het vierde leerjaar.

3.2 Leerwegen

In de voorgaande paragraaf zijn de verschillen tussen de leerjaren besproken voor het gehele vmbo exclusief praktijkonderwijs. Nu kijken we naar verschillen tussen leerwegen. Daarbij betrekken we alleen de antwoorden van leerlingen uit leerjaar 1, om de vergelijking zo zuiver mogelijk te houden.¹³

Het leesplezier is in het vmbo duidelijk hoger in de theoretische leerweg/mavo (47% vindt het leuk een boek te lezen) en de gemengde leerweg (46%) dan in de kaderberoepsgerichte (38%) en basisberoepsgerichte (35%) leerweg. In leesfrequentie zijn de verschillen kleiner (Grafiek 5). Het percentage leerlingen dat 'nooit' in hun vrije tijd voor hun plezier een boek leest is wel duidelijk hoger bij vmbo-bb (37%) dan bij vmbo-kb (28%), vmbo-gl (25%) en vmbo-tl/mavo (24%).

Grafiek 5 Leesplezier en leesfrequentie per leerweg (vmbo leerjaar 1)

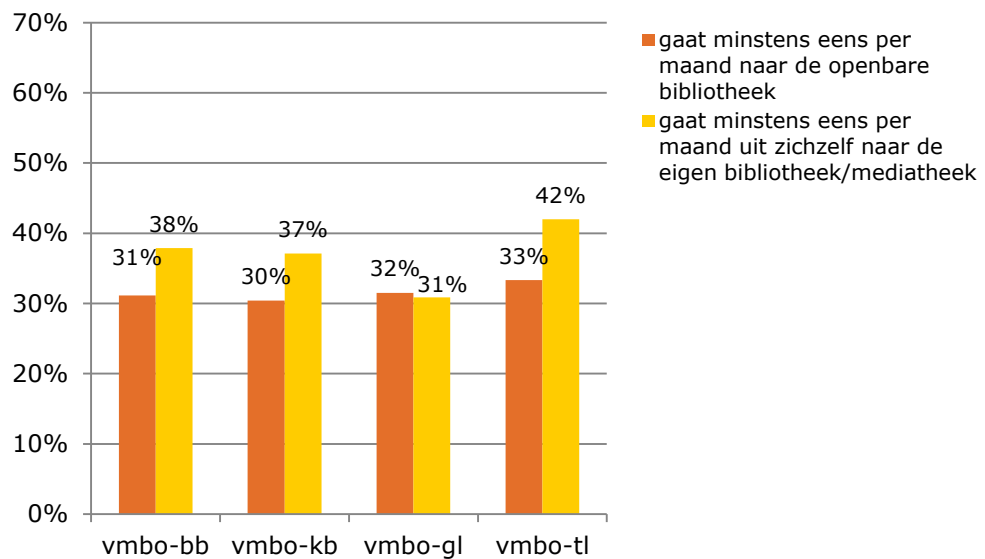

Bijna een derde van de leerlingen bezoekt minstens een keer per maand de openbare bibliotheek (32%), zonder duidelijke verschillen tussen de leerwegen. Ruim een derde van de leerlingen met een eigen mediatheek/schoolbibliotheek gaat daar minstens een keer per maand uit zichzelf heen (39%). Leerlingen uit de theoretische leerweg bezoeken de schoolbibliotheek iets vaker uit zichzelf (42%) dan leerlingen uit andere leerwegen (Grafiek 6). Deze leerlingen hebben tevens het vaakst een eigen mediatheek/schoolbibliotheek (71%). Leerlingen met basisberoepsgerichte leerweg beschikken minder vaak over een eigen schoolbibliotheek (58%).

¹³ De verdeling over de leerjaren verschilt per leerweg. Zo zit van alle leerlingen in de theoretische leerweg/mavo 41 procent in leerjaar 1 en van de gemengde leerweg 48 procent. Omdat de verschillen tussen leerjaren aanzienlijk zijn (zie 3.1), zouden deze verschillen de vergelijking tussen de leerwegen verstoren als alle leerjaren werden meegenomen.

Grafiek 6 Bibliotheekbezoek per leerweg (leerjaar 1)¹⁴

Over de mediatheek/schoolbibliotheek zijn leerlingen met een basisberoepsgerichte leerweg iets minder positief dan leerlingen uit de andere leerwegen, al zijn de verschillen niet erg groot (Tabel 17).

Tabel 17 Mening over mediatheek/schoolbibliotheek per leerweg (leerjaar 1)

	bb	kb	gl	tl
Aantrekkelijke ruimte	59%	60%	60%	63%
Vaak genoeg open	79%	86%	89%	79%
Voldoende leesboeken	76%	82%	81%	85%
Voldoende informatieboeken	75%	84%	81%	84%
Leesboeken spreken mij aan	47%	50%	49%	51%
Informatieboeken spreken mij aan	46%	46%	40%	45%
Makkelijk boeken vinden die ik zoek	60%	65%	61%	69%
Voldoende computers beschikbaar	68%	71%	75%	73%
Computers zijn up to date	66%	70%	77%	69%
Media-/bibliothecaris helpt mij goed bij het zoeken naar leuke boeken	67%	71%	75%	71%
Media-/bibliothecaris helpt mij goed bij het zoeken naar informatie	66%	72%	74%	71%
n	370	650	223	1054

Hoe leerlingen aan leesboeken komen verschilt per leerweg. Bijna de helft van de vmbo-tl en vmbo-gl leerlingen leent bij de openbare bibliotheek (48%), iets meer dan een derde van de vmbo-bb leerlingen (36%). Vmbo-gl leerlingen lezen het vaakst boeken van thuis (47%), dit doen vmbo-bb leerlingen minder (39%). Alleen het downloaden van e-books, het ophalen van bestelde boeken bij een bibliotheek of

¹⁴ De percentages voor bezoek aan de eigen bibliotheek/mediatheek van de school zijn alleen binnen de groep leerlingen (in totaal 65%) die deze zeggen te hebben.

afhaalpunt en de optie 'anders' verschilt niet significant tussen de leerwegen (Tabel 18).

Tabel 18 'Hoe kom je aan leesboeken?' per leerweg (leerjaar 1)

	bb	kb	gl	tl
Leen bij openbare bibliotheek	36%	43%	48%	48%
Lees boeken die we thuis hebben	39%	43%	47%	46%
Leen bij mediatheek/bibliotheek school	25%	28%	19%	30%
Krijg boeken cadeau	18%	21%	29%	30%
Koop boeken	25%	24%	30%	29%
leen boeken van familie/vrienden/bekenden	13%	14%	19%	16%
Download e-books	6%	9%	8%	7%
Bestel boeken op de computer die bij de bibliotheek of een boekenafhaalpunt worden dan bezorgd	2%	3%	3%	3%
Bestel boeken op de computer die op school worden bezorgd	1%	1%	1%	2%
Ergens anders vandaan	12%	10%	8%	9%
n	793	1318	476	1769

Leesboeken worden het minst gelezen door leerlingen vmbo-bb (38%) en veruit het meest door leerlingen vmbo-tl (53%). Leerlingen vmbo-bb lezen iets minder sporadisch gedichten dan anderen. Verder zijn er geen significante verschillen qua soort boeken dat men leest (Tabel 19).

Tabel 19 'Welk soort boeken lees je?' per leerweg (leerjaar 1)

	bb	kb	gl	tl
Stripboeken/graphic novels	49%	50%	49%	50%
Leesboeken (romans)	38%	41%	51%	53%
Tijdschriften	43%	41%	44%	42%
Informatieboeken	19%	16%	17%	17%
Luisterboeken	5%	5%	3%	4%
Gedichten	4%	3%	2%	2%
n	780	1308	473	1762

Het aantal leerlingen dat van niemand tips zegt te krijgen voor leuke boeken is in alle leerwegen ongeveer veertig procent. Van hun ouders krijgen de leerlingen de meeste tips voor leuke boeken: leerlingen vmbo-gl vaker (35%) dan leerlingen vmbo-bb (27%). Verder zijn er geen significante verschillen. Leerlingen vmbo-bb geven iets meer aan dat zij 'vaak' met hun ouders praten over boeken (9%) dan leerlingen uit vmbo-tl of vmbo-gl (beide 6%).

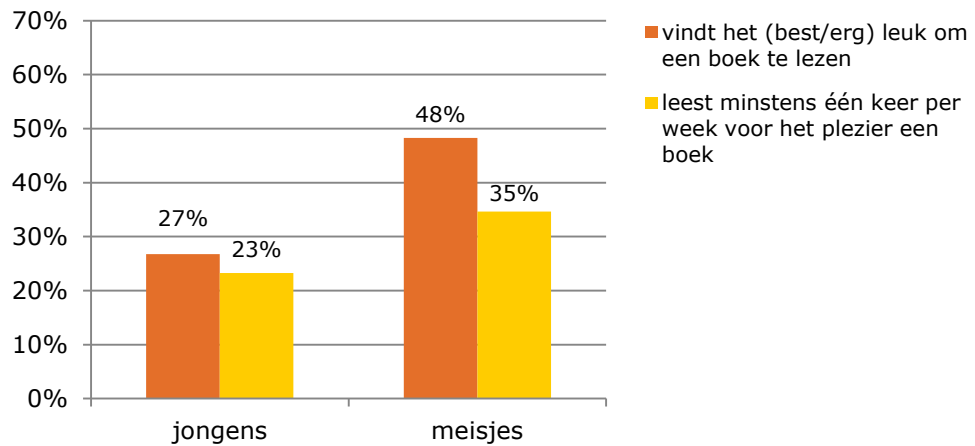
3.3 Geslacht

Voor jongens en meisjes is de verdeling over de leerjaren en leerwegen in het vmbo in deze meting ongeveer hetzelfde. We kunnen de antwoorden van jongens en meisjes daarom goed vergelijken zonder een bepaalde selectie op leerjaar of leerweg

te hoeven maken.¹⁵ Meisjes vinden bijna alles dat met lezen te maken heeft leuker dan jongens.

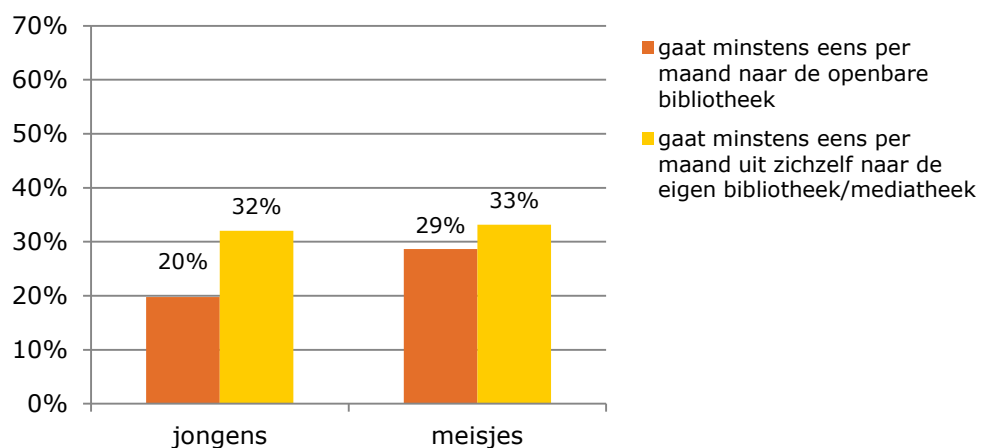
Meisjes vinden het veel vaker leuk om een boek te lezen (48%) dan jongens (27%) en doen dat ook vaker voor hun plezier (Grafiek 7).

Grafiek 7 Leesplezier en leesfrequentie naar geslacht

Meisjes gaan vaker naar de openbare bibliotheek dan jongens. Wanneer de school een eigen mediatheek/bibliotheek heeft gaan jongens en meisjes daar ongeveer even vaak heen (Grafiek 8). De schoolbibliotheek draagt er dus aan bij dat ook jongens naar de bibliotheek gaan.

Grafiek 8 Bibliotheekbezoek naar geslacht

¹⁵ Wel zijn praktijkonderwijs en andere opleidingen dan het vmbo ook hier buiten beschouwing gelaten.

Op de vraag waarom men naar de schoolbibliotheek gaat, antwoorden jongens en meisjes ongeveer even vaak 'om informatie te zoeken op de computer' (13%-13%). Jongens kiezen vaker (ook) 'om andere leerlingen te ontmoeten' (5%-3%) en 'om informatieboeken te lezen' (9%-7%), meisjes gaan vaker 'om leesboeken te lenen' (51%-61%), 'om informatieboeken te lenen' (16%-18%), 'om leesboeken te lezen' (15%-18%) en 'om aan opdrachten te werken' (23%-26%).

Op de meeste punten zijn meisjes iets positiever over de mediatheek, al is het verschil alleen bij aansprekende leesboeken groot. Jongens vinden wel vaker dat de mediatheek aansprekende informatieboeken heeft (Tabel 20).

Tabel 20 Mening over mediatheek/schoolbibliotheek naar geslacht

	jongens	meisjes
Aantrekkelijke ruimte	58%	63%
Vaak genoeg open	77%	79%
Voldoende leesboeken	80%	82%
Voldoende informatieboeken	79%	80%
Leesboeken spreken mij aan	39%	52%
Informatieboeken spreken mij aan	44%	38%
Makkelijk boeken vinden die ik zoek	60%	66%
Voldoende computers beschikbaar	66%	67%
Computers zijn up to date	61%	67%
Media-/bibliothecaris helpt mij goed bij het zoeken naar leuke boeken	64%	68%
Media-/bibliothecaris helpt mij goed bij het zoeken naar informatie	63%	68%
n	2541	2678

Bij de vraag 'Hoe kom je aan leesboeken' noemen meisjes een stuk vaker dan jongens dat zij boeken van thuis lezen, boeken lenen bij de openbare bibliotheek en boeken kopen. Overige verschillen tussen jongens en meisjes zijn minder groot (Tabel 21).

Tabel 21 'Hoe kom je aan leesboeken?' naar geslacht

	jongens	meisje
Lees boeken die we thuis hebben	35%	46%
Leen bij openbare bibliotheek	33%	45%
Leen bij mediatheek/bibliotheek school	25%	28%
Koop boeken	19%	29%
Krijg boeken cadeau	18%	25%
Leen boeken van familie/vrienden/bekenden	13%	19%
Download e-books	7%	10%
Bestel boeken op de computer die bij de bibliotheek of een boekenafhaalpunt worden bezorgd	2%	3%
Bestel boeken op de computer die op school worden bezorgd	1%	1%
Ergens anders vandaan	16%	10%
n	5033	4985

Jongens lezen veel meer stripboeken en informatieboeken, meisjes lezen veel meer leesboeken en tijdschriften. Luisterboeken en gedichten worden door zowel jongens als meisjes het minst gelezen (Tabel 22).

Tabel 22 'Welk soort boeken lees je?' naar geslacht

	jongens	meisjes
Leesboeken (romans)	27%	67%
Stripboeken/graphic novels	62%	25%
Tijdschriften	32%	54%
Informatieboeken	22%	11%
Luisterboeken	4%	3%
Gedichten	1%	3%
n	4933	4973

Van de jongens zegt 50 procent van niemand tips te krijgen voor leuke boeken, van de meisjes 38 procent. Vooral van vrienden en vriendinnen krijgen meisjes vaker tips (31%) dan jongens (11%) (Tabel 23).

Tabel 23 'Wie geeft jou tips voor leuke boeken?' naar geslacht (vmbo)

	jongens	meisjes
Mijn moeder of mijn vader	25%	30%
Vrienden of vriendinnen	11%	31%
De docent Nederlands	15%	16%
Mijn broer of mijn zus	9%	15%
Andere docenten	5%	5%
Iemand van de bibliotheek buiten de school (openbare bibliotheek)	4%	6%
Iemand van de mediatheek/bibliotheek in de school	4%	4%
Iemand anders	6%	8%
Niemand	50%	38%
n	4360	3221

4 Leesconsulenten en docenten

Op ruim drie kwart van de deelnemende vmbo-scholen voeren medewerkers van de openbare bibliotheek activiteiten uit (77%). Ruim twee derde van de scholen heeft een taalcoördinator (70%), twee derde heeft een eigen mediatheek/schoolbibliotheek (66%), ongeveer de helft vakoverstijgend taalbeleid (52%), een achtste een mediaplan (13%).

Van de docenten Nederlands leest 51 procent minstens één keer per maand voor uit een boek aan een vmbo-klas en introduceert 51 procent minstens eens per maand in de klas een roman. Bijna drie kwart (73%) verwijst vmbo-leerlingen eens per maand of vaker naar de openbare bibliotheek. Een ruime meerderheid van de docenten Nederlands vindt het gebruik van de mediatheek/schoolbibliotheek aantrekkelijk (83%). Slechts een kwart (27%) vindt het leesvaardigheidsniveau van hun leerlingen voldoende. Duidelijke verschillen naar leerjaar zijn er op deze punten niet. Verschillen tussen docenten van verschillende vakken zijn er wel: het introduceren van een vakgerelateerde jeugdroman wordt vooral gedaan door docenten Nederlands. Docenten Nederlands verwijzen hun leerlingen ook het meest door naar de openbare bibliotheek of schoolbibliotheek.

4.1 Leesconsulenten/bibliotheekmedewerkers

Voor 47 van de 64 deelnemende scholen in 2016, hebben de leesconsulenten/bibliotheekmedewerkers een vragenlijst ingevuld over het beleid op school rond taal, media en informatievaardigheden, over de mediatheek/schoolbibliotheek en over de samenwerking met de openbare bibliotheek.

Ruim twee derde van de deelnemende scholen heeft een taalcoördinator aangesteld (70%), ongeveer de helft van de scholen kent vakoverstijgend taalbeleid (52%) en een achtste heeft een mediaplan of een schoolbreed plan voor mediawijsheid en/of aanpak 21ste-eeuwse vaardigheden?¹⁶ (13%). Ruim twee derde van de scholen maakt gebruik van wisselcollecties (70%) en bijna een kwart van digitaal lenen (21%). Op twee derde van de scholen is een eigen mediatheek/schoolbibliotheek aanwezig (66%), met dan in de meeste gevallen een of meer mediathecarissen (55%). De mediathecarissen doen meer leesbevorderingsactiviteiten met leerlingen (65%) dan met docenten (41%) of ouders (0%). De samenwerking tussen mediathecarissen en docenten bestaat, als deze er is, vooral uit informatievoorziening (94%), advisering (88%) en het samen uitvoeren van leesbevorderingsprojecten (59%).

¹⁶ Verder in dit rapport aangeduid als 'mediaplan'.

Op ruim drie kwart van de scholen voeren medewerkers van de openbare bibliotheek activiteiten uit (77%). Net als de mediathecarissen, doen de medewerkers van de openbare bibliotheek, als die activiteiten uitvoeren, vaker activiteiten leesbevordering met leerlingen (86%) dan met docenten (67%) of ouders (6%). De meerderheid van de bibliotheekmedewerkers voorziet docenten van informatie (83%). De helft van de bibliotheekmedewerkers adviseert daarnaast individuele docenten (53%) en verzorgt onderdelen van de les (53%). Verder voert de meerderheid samen met de docent een leesbevorderingsproject uit (81%).

4.2 Docenten

Van de 64 deelnemende scholen in 2016 hebben in totaal 674 docenten meegedaan aan de monitor. De grootste groep is docent in leerjaar 1 (44%), bijna de helft is docent Nederlands (48%) en meer dan een tiende geeft een andere taal (14%). In totaal bestaat iets minder dan een kwart van de respondenten uit docenten Nederlands voor leerjaar 1 (21%). De antwoorden van docenten Nederlands verschillen vanzelfsprekend op veel punten sterk van die van andere docenten. In de vergelijking tussen leerjaren hieronder worden alleen de docenten Nederlands betrokken.

In totaal hebben 326 docenten Nederlands deelgenomen aan de monitor. Ongeveer de helft van deze docenten leest minstens één keer per maand voor uit een boek (51%), introduceert minstens eens per maand een aan het vak gerelateerde (jeugd)roman (51%) en gebruikt minstens maandelijks een boekencollectie in de klas (46%). Bijna drie kwart (73%) verwijst vmbo-leerlingen eens per maand of vaker naar de openbare bibliotheek. Meer dan de helft van de docenten Nederlands geeft aan dat er een mediatheek/schoolbibliotheek aanwezig is (63%), bijna de helft van deze docenten verwijst de leerlingen daar wekelijks naar (45%). Bij geen van deze vijf vragen zijn er duidelijke verschillen naar leerjaar.

Een ruime meerderheid van de docenten Nederlands vindt het gebruik van de mediatheek/schoolbibliotheek aantrekkelijk (83%), en volgens twee derde (69%) zijn de openingsuren voldoende. Meer dan driekwart vindt dat er voldoende romans zijn (79%), en meer dan de helft vindt dat er voldoende informatieboeken zijn (59%). Volgens de meerderheid van de docenten Nederlands is de ondersteuning in de mediatheek goed, zowel voor docenten (83%) als voor leerlingen die leuke boeken zoeken (78%). Slechts een kwart van de docenten Nederlands vindt het leesvaardigheidsniveau (27%) van hun leerlingen voldoende. Ook hier zijn er voor de docenten Nederlands geen significante verschillen tussen leerjaren.

Vergelijken we docenten in verschillende vakken, dan komen wel duidelijke verschillen naar voren.¹⁷ Het introduceren van een vakgerelateerde jeugdroman wordt vooral gedaan door docenten Nederlands (55%) en minder tot helemaal niet door docenten uit andere vakken. Docenten Nederlands verwijzen hun leerlingen ook het meest door naar de openbare bibliotheek (75%) of schoolbibliotheek (85%) (Tabel 24).

Tabel 24 activiteiten docenten naar vak

	Nederlands	andere taal	GMEA	WNT/bio	LO	praktijk- /creatief vak	anders
(% minstens eens per maand)							
voorlezen aan een klas	47%	49%	47%	28%	9%	6%	31%
roman introduceren in de klas	55%	23%	8%	0%	0%	0%	7%
informatieboek introduceren in de klas	22%	43%	24%	13%	6%	23%	28%
gebruik boekencollectie	49%	41%	19%	16%	3%	13%	10%
verwijzen naar openbare bibliotheek	75%	40%	20%	16%	21%	13%	38%
verwijzen naar mediatheek	85%	67%	40%	33%	38%	41%	50%
n	210	65	59	64	33	31	29

Het gebruik van de mediatheek vinden docenten Nederlands (88%) veel vaker aantrekkelijk dan andere docenten (15% - 67%). De meerderheid van alle docenten vindt dat er voldoende romans in de mediatheek zijn (75%-86%). Het oordeel van de andere docenten over de leesvaardigheid van hun leerlingen wijkt niet duidelijk af van dat van de docenten Nederlands.

¹⁷ Omdat bij de docenten Nederlands geen significante verschillen tussen leerjaren naar voren kwamen, zijn bij de vergelijking tussen docenten alle leerjaren meegenomen. Wel zijn docenten die in meer dan één vak lesgeven in deze analyse buiten beschouwing gelaten.

5 Verbanden

Op scholen waar mediathecarissen activiteiten leesbevordering met docenten uitvoeren, introduceren docenten vaker een vakgerelateerde (jeugd)roman in de klas en verwijzen docenten leerlingen vaker naar de schoolbibliotheek en de openbare bibliotheek.

Op scholen met vakoverstijgend taalbeleid vinden meer leerlingen het leuk om een boek te lezen, lezen leerlingen vaker in hun vrije tijd een boek en komen meer leerlingen aan boeken via de schoolbibliotheek. Op scholen met een schoolbibliotheek krijgen leerlingen vaker tips voor leuke boeken van hun docent Nederlands en van andere docenten dan op scholen zonder schoolbibliotheek. Op scholen waar mediathecarissen activiteiten leesbevordering met docenten uitvoeren, gaan leerlingen vaker naar de schoolbibliotheek en krijgen leerlingen daar vaker tips voor leuke boeken. Op scholen waar medewerkers van de openbare bibliotheek activiteiten leesbevordering uitvoeren met leerlingen, gaan meer leerlingen minstens een keer per maand naar de openbare bibliotheek. De mening van leerlingen over de schoolbibliotheek houdt vooral duidelijk positief verband met de vraag of er mediathecarissen op school zijn.

5.1 Verband tussen leesconsulent/bibliotheekmedewerker en docenten

Aan de antwoorden van 541 van de 674 docenten kunnen de antwoorden van de bibliotheekmedewerker/leesconsulent van de betreffende school worden gekoppeld. Er komen enkele verbanden naar voren tussen de antwoorden van de bibliotheekmedewerkers en de antwoorden van de docenten. Of dat ook *oorzakelijke* verbanden zijn is niet vast te stellen en ook niet altijd goed in te schatten. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat de activiteiten rond leesbevordering van leesconsulenten en docenten voortkomen uit een actieve algemene oriëntatie van de school op dit gebied, in plaats van dat de activiteiten van de leesconsulent direct invloed hebben op de activiteiten van de docenten. En het is bijvoorbeeld ook mogelijk dat juist op scholen waar leerlingen niet zo leesvaardig zijn en docenten (nog) niet zo veel aan leesbevordering doen, scholen met de bibliotheken beleid hebben ontwikkeld om daar iets aan te doen. Dan kan het lijken alsof op scholen met veel activiteiten van de bibliotheek op school, docenten minder aan leesbevordering doen, terwijl het verband in feite andersom werkt.

Op scholen met een schoolbibliotheek blijkt een samenhang te zijn tussen de activiteiten leesbevordering van de mediathecarissen en het gedrag van de docenten. Op scholen waar mediathecarissen activiteiten leesbevordering met docenten uitvoeren, introduceren docenten vaker een vakgerelateerde (jeugd)roman in de klas (38% minstens maandelijks) en verwijzen de docenten leerlingen ook vaker naar de

openbare bibliotheek (63% minstens maandelijks) en de schoolbibliotheek (78%) dan op scholen waar mediathecarissen dit niet doen (respectievelijk 30%, 47% en 59%). Opmerkelijk is dat op scholen waar mediathecarissen activiteiten leesbevordering met *leerlingen* uitvoeren, docenten leerlingen minder verwijzen naar de schoolbibliotheek (55%) dan op scholen waar mediathecarissen dit niet doen (77%). Misschien dat docenten dan minder naar de schoolbibliotheek verwijzen omdat mediathecarissen al veel met de leerlingen doen.

5.2 Verband tussen leesconsulent en leerlingen¹⁸

Hierboven hebben we gekeken naar verbanden – al of niet causaal – tussen resultaten van de leesconsulenten/bibliotheekmedewerkers en van de docenten. In veel gevallen zouden activiteiten van de leesconsulent *via activiteiten van docenten* effect kunnen hebben op de resultaten voor de leerlingen. Maar sommige gegevens uit de data van de leesconsulent kunnen ook een directe relatie hebben met de antwoorden van de leerlingen, bijvoorbeeld als het gaat om de aanwezigheid van een mediatheek en de samenwerking met de openbare bibliotheek.

Voor 8709 van de 10968 leerlingen in de Monitor zijn ook data van de leesconsulent/bibliotheekmedewerker beschikbaar. Omdat de antwoorden van de leerlingen sterk verschillen naar leerjaar, nemen we in deze analyse alleen leerlingen uit leerjaar 1 mee (n=3659).

Op scholen met vakoverstijgend taalbeleid vinden meer leerlingen het leuk om een boek te lezen (45% vs. 41%), lezen leerlingen vaker in hun vrije tijd een boek (61% vs. 54% minstens eens per maand) en krijgen leerlingen vaker tips van hun docent Nederlands voor leuke boeken (19% vs. 15%) dan op scholen zonder vakoverstijgend taalbeleid.

Op scholen met een schoolbibliotheek krijgen leerlingen vaker tips voor leuke boeken van hun docent Nederlands (70% vs. 63%) en van andere docenten (71% vs. 64%) dan op scholen zonder schoolbibliotheek.

Voor scholen met een schoolbibliotheek/mediatheek gelden de volgende verbanden: op scholen waar mediathecarissen activiteiten leesbevordering met docenten uitvoeren, gaan meer leerlingen minstens één keer per maand uit zichzelf naar de schoolbibliotheek (46% vs. 42%), halen leerlingen vaker boeken uit de schoolbibliotheek (47% vs. 41%) en krijgen leerlingen vaker tips voor leuke boeken van iemand van de schoolbibliotheek (10% vs. 5%). Op scholen waar mediathecarissen samen met de docent een leesbevorderingsproject uitvoeren, krijgen leerlingen vaker tips voor leuke boeken van iemand van de schoolbibliotheek (8% vs. 5%). Leerlingen zeggen dan wel minder vaak uit zichzelf naar de schoolbibliotheek te gaan, maar dat zou kunnen komen omdat ze daar in het kader van een project misschien al vaker heen gaan.

¹⁸ Leerlingen kunnen in de data niet aan een specifieke docent worden gekoppeld. Verbanden tussen de antwoorden van docenten en de antwoorden van leerlingen zijn daarom niet geanalyseerd.

Op scholen waar medewerkers van de openbare bibliotheek activiteiten leesbevordering uitvoeren met leerlingen, gaan meer leerlingen minstens een keer per maand naar de openbare bibliotheek (31% vs. 27%). Wanneer medewerkers van de openbare bibliotheek activiteiten leesbevordering uitvoeren met *docenten*, gaan opvallend genoeg minder leerlingen minstens een keer per maand naar de openbare bibliotheek (27% vs. 38%).

De mening van leerlingen over de schoolbibliotheek houdt vooral sterk verband met de vraag of er (volgens de leesconsulent) mediathecarissen op school zijn. Zijn die aanwezig, dan vindt 67 procent van de leerlingen de schoolbibliotheek een aantrekkelijke ruimte, zijn die er niet, dan vindt 57 procent van de leerlingen dat. Vergelijkbare verschillen zijn er voor de items over voldoende leesboeken (86% - 77%), voldoende informatieboeken (86% - 76%), aansprekende leesboeken (55% - 45%), aansprekende informatieboeken (48% - 42%), makkelijk boeken vinden die men zoekt (70% - 60%) en goed geholpen worden door de mediathecaris bij het zoeken naar leuke boeken (75% - 61%) of informatie (75% - 57%). Alleen voor de mening over de openingstijden, voldoende computers en up-to-date computers is er geen verschil. Of leerlingen vinden dat er voldoende computers zijn houdt wel verband met de vraag of de school een mediaplan heeft.

Als het percentage informatieve boeken volgens de leesconsulent voldoet aan de norm van ten minste 30 procent van de totale collectie, dan is het percentage leerlingen dat vindt dat er voldoende informatieboeken zijn duidelijk hoger (87%) dan wanneer de bibliotheek volgens de leesconsulent niet aan de norm voldoet (82%). Bij de vraag in hoeverre de informatieboeken de leerlingen dan aanspreken is er geen verschil.

